

Παναγιώτης Λάλος – Περίληψη διδακτορικής διατριβής

Τίτλος: Η θεμελίωση της κριτικής της ιδεολογίας ως θεωρητικό πρόβλημα. Το 'κοινωνιολογικό' παράδειγμα του Καρλ Μανχάιμ και τα αντιπαραδείγματα των Έρικ Φέγκελιν και Μαξ Χορκχάιμερ

Περίληψη

Η εργασία εστιάζει στον τρόπο, κατά τον οποίον προσεγγίζεται η 'ιδεολογία' –ένας από τους πλέον επίμαχους όρους στο πλαίσιο της κοινωνικής και πολιτικής θεωρίας – στο πλαίσιο τριών, διαφορετικών μεταξύ τους, θεωρητικών σχημάτων. Συγκεκριμένα, αντικείμενο της διατριβής είναι η ανασύνθεση και η κριτική αντιπαραβολή, από τη μια, της 'κοινωνιολογίας της γνώσης' του Καρλ Μανχάιμ [Karl Mannheim], η οποία συνιστά μια 'κοινωνιολογική' προσέγγιση του ιδεολογικού φαινομένου και, από την άλλη, της 'θεωρίας της συνείδησης' του Έρικ Φέγκελιν [Eric Voegelin] και της 'κριτικής θεωρίας' του Μαξ Χορκχάιμερ [Max Horkheimer], θεωρίες, οι οποίες αμφότερες, συνιστούν 'μεταφυσικές' προσεγγίσεις αυτού. Οι επιθετικοί προσδιορισμοί των ως άνω προσεγγίσεων αναφέρονται στον τόπο θεωρητικής θεμελίωσης, κατά πρώτον, της κριτικής που διατυπώνουν έναντι της ιδεολογίας –με ορίζοντα ενδιαφέροντος την κοινωνία και την ιστορία - και, κατά δεύτερον, του προτεινόμενου τρόπου υπέρβασής της. Οι δύο αυτοί αναλυτικοί άξονες διατρέχουν από κοινού τα υπό εξέταση ερμηνευτικά πλαίσια, γεγονός το οποίο επιτρέπει την γόνιμη αντιπαραβολή τους. Σκοπός της διατριβής είναι η κατάδειξη των αναλυτικών δυνατοτήτων και περιορισμών του κάθε ενός από τα παραπάνω θεωρητικά πλαίσια, ως προς την κριτική τους έναντι της ιδεολογίας, όπως, επίσης, η ανάδειξη των πιθανών συμβολών τους στην σύγχρονη συζήτηση, στην οποίαν κυριαρχούν οι 'ουδέτερες', 'από-κριτικοποιημένες' προσεγγίσεις.

Title: The foundation of the critique of ideology as a theoretical problem. The 'sociological' paradigm of Karl Mannheim and the counter-paradigms of Eric Voegelin and Max Horkheimer

Summary

The dissertation focuses on the way in which 'ideology' - one of the most contentious terms in social and political theory - is approached in the context of three different theoretical schemes. Specifically, the object of the study is the reconstruction and

critical comparison of, on the one hand, Karl Mannheim's 'sociology of knowledge', which constitutes a 'sociological' approach to the ideological phenomenon and, on the other hand, Eric Voegelin's 'theory of consciousness' and Max Horkheimer's 'critical theory' - theories which both constitute 'metaphysical' approaches to it. The adjectival complements of the aforementioned approaches refer to the place of theoretical foundation, firstly, of the critique they formulate against ideology - with society and history as the horizon of interest - and, secondly, of the proposed way of overcoming it. These two analytical strands run jointly through the interpretative frameworks under consideration, which allows for a fruitful comparison. The aim of the dissertation is to demonstrate the analytical possibilities and limitations of each of the above theoretical frameworks, in terms of their critique of ideology, as well as to highlight their possible contributions to the contemporary debate in which 'neutral', 'de-criticalized' approaches dominate.